

Hudba je můj život...

Antonín Tučapský by oslavil 95 let

Dvacátého sedmého března 2023 by se dožil 95 let hudební skladatel, dirigent a opatovický rodák Antonín Tučapský. Při této příležitosti chceme zdůrazněním kořenů jeho tvorby i prostřednictvím jeho vlastních vzpomínek a postřehů připomenout Tučapského vztah k rodnému kraji. Ačkoliv od roku 1975 žil ve Velké Británii, do míst svého dětství a mládí se vždy rád vracel a nechal se jimi inspirovat.

a upravoval písně, a dále pokračoval studiem na Janáčkově akademii múzických umění.

V roce 1949 byl dirigentem Janem Šoupalem přijat do slavného Pěveckého sdružení moravských učitelů (PSMU). Prozatím jako druhý tenor, po pár letech už však působil jako Šoupalův zástupce, po dirigentově smrti nastoupil na jeho místo. Nastala významná éra pro Tučapského i PSMU — pro samotného dirigenta však nedlouhá a násilně přetržená: po roce 1970 mu byla znemožněna činnost ve školství i kultuře. V roce 1975 se proto rozhodl odejít do Velké Británie, do vlasti své druhé manželky, kde začal novou životní etapu coby pedagog a skladatel. Rodnou Moravu si odvezl ve svém srdci.

Po letech jeden anglický kritik napsal, že hudba Antonína Tučapského je spíše moravská než česká. A toto hodnocení nemohlo být přesnější. Sám skladatel říkal: „Ano, to moravské je stále ve mně, to v sobě nosím a chráním jako vzácný dar a cenný vklad, tím se duchovně posiluji. Je to charakteristický znak mého hudebního vyjadřování, můj hudební rukopis. To, co jsem v mládí

Antonín Tučapský má svůj typický vyhraněný muzikantský rukopis, ve kterém je česká a moravská lidová hudba zcela zřetelná. Kořeny tohoto hudebního stylu spadají až do dob jeho raného dětství: otec Antonína byl docela obyčejný švec, který si u verpánku v Opatovicích u Vyškova zpíval jednu písničku za druhou. Malý Antonín sedával vedle něho, poslouchal a postupně se k němu přidával. Rádio tehdy doma neměli, hudební zábavu si tak vytvářeli sami. Antonín chodil po vesnici a zpíval si při tom. To byly jeho první hudební zkušenosti, které ho ovlivnily na celý život.

Jeho hudební vzdělání nicméně začalo poměrně pozdě. Teprve v jedenácti letech začal brát první lekce z houslí a brzy také z klarinetu — chodil do vyškovské hudební školy, kterou vedl František Sypěna. A rád vzpomínal na své první veřejné vystoupení v Besedním domě ve Vyškově v roce 1941, kde vystupoval hned ve dvou rolích, jako houslista a klarinetista v souboru.

Když se ve válečných letech nedostal na vytoučenou konzervatoř, nastoupil na učitelský ústav do Valašského Meziříčí, kde se poprvé setkal s valašským nářečím, zvyky a hlavně s valašskými lidovými písněmi, tolik odlišnými od těch hanáckých. Tady hrál na klarinet v cimbálové kapele, se kterou koncertoval po širokém okolí. Po maturitě v roce 1947 studoval v Brně na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity hudební výchovu — to už hudbou plně žil, komponoval, zajímal se o sborový zpěv, psal

ANTONÍN TUČAPSKÝ

(27. 3. 1928 Opatovice u Vyškova – 9. 9. 2014 Frimley, Velká Británie) je významný skladatel, dirigent a pedagog, který obohatil českou sborovou tvorbu nejen působením v čele Pěveckého sdružení moravských učitelů, ale i rozsáhlou skladatelskou činností. Je autorem několika set vokálních a vokálně instrumentálních skladeb, které se hrají po celém světě. Je držitelem mnoha hodnotných tuzemských i zahraničních ocenění, v roce 1998 se stal čestným občanem města Vyškova.

Antonín Tučapský v roce 2008 s Josefem Špidlou, Jaroslavem Kotkem, Hanušem Šamánkem...

Dětství v Opatovicích: se sourozenci a králikem

na Moravě načerpal, tak z toho léta žiji a tím se inspiroji. Moje kořeny jsou na Moravě a to se pozná z hudby, kterou píši, z tónů, které znějí. Bez hudby si už svůj život nedovedu představit.“

Co dodat na závěr? Hudba vždy pomáhala Tučapskému překlenout nesnadná životní období. V těch nejtěžších chvílích to byla často obyčejná píseň, lidová skladba, nejčastěji moravská či slezská, která mu dovolila zapomenout na každodenní starosti a těžkosti. Jak ale říkal, nestačí píseň nebo skladbu napsat, důležité je, aby byly slyšet: „Písně existují jen tehdy, když se zpívají – ne, jsou-li jen vytištěny a zastrčeny někde v knihovně či archivu. Lidé by měli více zpívat, všechno, nejen lidové písně, folklor, ale i všechno další. Zpěv je opravdu povzbuzením pro každého...“

Do konce života Tučapský neúnavně tvořil. Až do posledních dnů – zemřel v šestaosmdesáti letech – komponoval nové skladby. Zůstal tak věrný svému krédu: „Hudba je můj život, hudbě budu sloužit do konce života.“

K nedožitým skladatelovým pětadevadesátinám připravila Knihovna Karla Dvořáčka ve spolupráci s dcerou a synem skladatele dvě vzpomínkové akce: výstavu fotografií z rodinného archivu a komponovaný pořad, který připravil Dalimil Ševčík a proběhne 21. března v sále knihovny.

Text: **Jana Homolková (roz. Tučapská)** ■

Foto: **archiv rodiny Tučapských** ■

... a Marií Pachtovou

První vzpomínka Antonína Tučapského

Když jsem se jednou vracel autem z Brna, hluboce ponořený do svých starostí, najednou jsem ve Vyškově zabočil na silnici vedoucí do Rychtářova a dál na Dražanskou vrchovinu. Vůbec jsem nepomýšlel jet tím směrem, ale moje ruce jakoby podvědomě strhly volant doleva a já jsem se octnul na cestě vedoucí přes Dědice k mému rodišti do Opatovic. Strýc Rudolf tam ještě žil, i několik mých příbuzných, ale já jsem je nemínil navštívit, chtěl jsem být sám. Projel jsem vesnicí až do údolí Hané, tam jsem na kraji lesa zaparkoval svého fiata a rozhlížel se po loukách, kde jsem kdysi s kamarády pásával kozy a v potoku chytával ryby a raky, a říkal jsem si: „Tady mi bylo dobře, tady mi nic nechybělo a nebylo mi nic do světa.“ Pochoďil jsem po lese, vyšel jsem až na kopec, odkud byl krásný rozhled na celou Hanou až k Hostýnským horám, které se v dálce rýsovaly. Najednou jsem si uvědomil, že se svět nezměnil, vždyť rovina Haná byla stejně krásná jako za mého dětství a ty Hostýnské hory byly stejně modravé jako kdysi. Bylo mi najednou lehčeji u srdce a cítil jsem se jakoby osvěžen a povzbuzen. Poznával

jsem stará místa i tu pěšinu, po které jsem chodíval k babičce – ano, tady mi bylo opravdu dobře. Málem jsem zatoužil rozběhnout se do Pařezovic, ale hned jsem se vzpamatoval a uvědomil si, že babička už dávno nežije a nikdo z mých příbuzných v Pařezovicích nebydlí.

Vrátil jsem se ke svému fiatu, nastartoval

a vracel se přes Opatovice k Vyškovu a dál do Ostravy – trochu osvěžen, ale starosti a problémy nezmizely.

(Tento text napsal skladatel v roce 1971, v době silící normalizace, kdy se zklamání a rozčarování celého národa propojovalo i s jeho osobními starostmi a problémy.)

Vlastní obrázek Antonína Tučapského (obec Medlovice)

Druhá vzpomínka (Na vyškovské věži)

Bylo krásné jarní odpoledne a pohled, který se mi najednou otevřel, byl nečekaně půvabný. Rodný kraj, který tak důvěrně znám, ležel přede mnou jako na dlani. Spontánně jsem se obrátil západním směrem k Dražanské vysočině. Protáhlý zalesněný kopec Rozepře stojí pevně a neústupně na svém místě, jako stával za mého dětství. Upřeně jsem se v tu stranu zahleděl – hledal jsem svoje rodné Opatovice. Ty jsou dobře ukryty v údolí říčky Malé Hané, ale přece jsem něco zahlédl: několik domků na horním konci vesnice přikrčených ke skalnaté stráni. Říká se tam „Na Betlémě“ – a v tom posledním nízkém domečku jsem se narodil a prožil krásné dětství. Často jsem vysedával na stráni, poslouchal bzучení včel a vrzání cvrčků a hleděl na tu širokou hanáckou rovinu s Hostýnskými horami na druhém konci. Tak se mi celá Morava prostírala před mými dětskými pohledy – věže vyškovské radnice a kostela doplňovaly tento nezapomenutelný obraz. Tehdy jsem netušil, že se jednoho dne budu dívat opačným směrem: z radniční věže na „Betlém“ a na tu svoji stráž, kde tak krásně kvetly akáty a voněly medem.

Pootočil jsem se ve směru hodinových ručiček a pohledem přelétl Lhotu, Kozí Horku a Radslavici. Na obzoru mne zaujaly červené střechy Zelené Hory. (Místní rodáci mne možná poopraví: nikoliv Zelená Hora, ale Kopčany.)

Obrátil jsem se rovnou k severu – hledal jsem Pustiměř. Ta sice zůstala ukrytá za kopcem, ale já jsem si ji tam domyslel. Toto útulné městečko nemohu pominout. V Pustiměři jsem totiž poprvé viděl a slyšel Smetanovu Prodanou nevěstu. A v živém profesionálním provedení! Zdá se to k nevíře, ale je tomu tak. Bylo to o pouti na sv. Annu. Nemohlo být vybráno vhodnější prostředí – opravdová pouť. Přijel celý soubor brněnské opery i s orchestrem. Byl jsem jako v Jiříkově vidění, hlava se mi točila ze všeho, co jsem viděl a slyšel – dodnes mi utkvěl v paměti tenorista Josef Kejř v roli Vaška.

Hodinové ručičky posouvaly můj zrak směrem východním. Zastavil jsem se u bílého bodu, tam někde jsou Ivanovice. Několik mých silných hudebních zážitků je spojeno s tímto hanáckým městem. Tady jsem poprvé viděl Dvořákovu Rusalku. Bylo to opět v provedení brněnské opery – tentokrát pouze s klavírem, a dodnes slyším mohutný hlas vodníka, kterého tak sugestivně zpíval Leonid Pribytkov. Velkým zážitkem bylo i setkání s „živým“ skladatelem, ivanovickým rodákem Janem Uhlířem. Jeho vojenské pochody jsem později hrával. Z Ivanovic také pocházel slavný varhanní virtuos a skladatel Bedřich Wiedermann, profesor pražské konzervatoře.

Je toho dost, co jsem z vyškovské věže uviděl a co se mi za tu chvilku vybavilo v paměti. Zmíním se jen o několika dojmech. Upoutal mne

kostel ve Švábenicích. Tam působila a zemřela učitelka Eleonora Janáčková, sestra slavného skladatele. Janáčкова matka Amálie dva roky u své dcery ve Švábenicích bydlela. Leoš Janáček tam prý svoji matku a sestru jednou navštívil... A ještě víc k jihovýchodu, tam, co není nic vidět, leží dobře utajeny Medlovice, kde mne místní muzikanti uváděli do dechovkové praxe. Další pootočení ve směru hodinových ručiček a poznal jsem les nad Orlovicemi, potom Zouvalku. Na jihozápadu jsem hledal Rousínov, rodiště Františka Sušila, ale ve výhledu mi bránil tučapský kopec, za kterým se choulí obec Tučapy. Přiznám se, že jsem tam nikdy nebyl, přestože moje příjmení je podobné. Hned vedle na skále se tyčí dominanta kraje, kterou nelze přehlédnout: kostel sv. Martina v Lulči. Na hřbitově u kostela je pochovaná matka Zdeňka Fibicha. Její hrob již neexistuje – otec Zdeňka Fibicha byl lesmistr a v tomto povolání vystřídal různá místa v Čechách a na Moravě, a tak se dostal i na Vyškovsko. V Lulči se narodil další významný varhaník: Jan Bedřich Krajs, rovněž profesor pražské konzervatoře.

Malé pootočení k západu – zahlédl jsem kopec Chocholík nad Drnovicemi. Kruh se uzavírá – znovu ten protáhlý kopec Rozepře, kterému se tak v Opatovicích neříká. To je prostě Vošlouch – i pro mne je to Vošlouch a Vošlouchem zůstane.

Asi před deseti lety jsem byl na ochozu Empire State Building v New Yorku. Tato po mnoho let nejvyšší budova na světě je asi o tři sta metrů vyšší než vyškovská radnice, ale dostat se nahoru je celkem pohodlné – jede tam výtah. Jen se musí několikrát přestupovat z výtahu do výtahu. Pohled odtamtud je úchvatný. Také jsem byl jednou na samém vrcholu pověstné sopky Vesuvu, který vyškovskou věž převyšuje asi o tisíc dvě stě metrů. Výstup je namáhavý. Brodit se písečným popelem a vyhaslou lávou není příjemné, ale vyplatí se to. Pohled na všechny strany je grandiózní, zatímco pohled do „útrobu země“, do jícnu krátera, hrozný. Na tato a jiná pozoruhodná místa se už nikdy nedostanu, ale přiznám se, že mne to nijak nemrzí. Na věž vyškovské radnice bych však znovu rád vystoupil a pokochal se pohledem po kraji, který tak dobře znám.

(Text s názvem Na vyškovské věži byl v říjnu 1992 publikován ve Vyškovských novinách.)

Pohled z věže vyškovské radnice směrem k Tučapského rodné obci